

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 2559
Dato : 07.12.10
Ark nr. : 1 av 5

1. Et leiermål var når to personer hadde seksuell omgang med hverandre, utenfor ekteskap. Dette var straffbart og ble straffet med bøter.
2. Etter 1590 var tinget, eller bygdeetinget første rettsinstans, herfra kunne saken ankes oppover i hierarriet.
3. På lagtinget hadde lagmannen domsmyndigheten, under seg hadde han lagrettmenn.
4. Det er ca. 800 tiltaler og ca. 250-300 henrettelser. Dette er ca.-tall fordi det mest sannsynlig var store mørketall, disse er kun de som er blitt dokumentert.
5. Finnmark og Rogaland har flest tildebelagte treldomssaker.
6. Fogden var bondelensmannens nærmeste overordnede.
7. ~~Fogdens nærmeste overordnede~~
Fogden stod for innsamling av oppbørsel; skatter og avgifter, han hadde også omtalemyndighet på tinget, men ikke domsmyndighet.
Fogden ble kongens embetsmann etter 1660.
Han sørget også for at informasjon fra øvrigheten nådde folket, og at lover og regler ble fulgt.

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 2559
Dato : 07.12.10
Ark nr. : 2 av 5

8. For tyveri ble det i Norge brukt henging som henrettelsesmetode. Henging ble bare brukt for denne type kriminalitet fordi tyveri var ^{totalt} akseptabelt i samfunnet.

9. En normativ kilde kan f.eks. være en lov/lavbar, den forfeller om hvordan virkeligheten ville at folket skulle være. Men en lov sier ikke noe om menneskene fulgte den, det gjør derimot de deskriptive kildene. En deskriptiv kilde kan f.eks. være sakregister (betelister), den sier noe om hvordan det faktisk var i praksis.

10. Diabolisme er en av de tre formene for troldom. Ved denne typen, inngikk man en pakt med djævelen, og etterpå brukte man evnene man fikk til å f.eks. skape uvær, eller ~~brakte uvær~~ til å forvandle andre noe godt. Man ~~gjør~~ viste da ryggen til den kristne gud. Dette var den mest alvorlige troldomsforbrytelsen, ble straffet med dødsstraff.

11. Når det var begått et drap var det om å gjøre å få det til å bli "uforsynet", altså gjort som et drap uten hensikt/lilje. Hvis drapsmannen lyktes i dette måtte han betale bøter istede for å måtte bote med livet, bli landsfervist eller freløst.

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 2559
Dato : 07.12.10
Ark nr. : 3 av 5

1 12. Med "soring" mener man å sone med fegden. Det vil si at man betalte bøter til fegden for å slippe at saken bli satt opp på tinget. ~~Det var som~~ Å få saken opp på tinget ^{kostet penger} ~~var en nødvendighet~~ og det tørst på øren ~~innsatte saken på tinget~~.

2 13. Lagrettemennene hadde dømsmyndighet på tinget, alene fram til 1633.
I 1590/91 skjedde det forandringer i rettsapparatet, srensskriveren ble nå satt inn som sekretær for lagrettemennene, han skulle føre saker i pennen. Utover perioden fikk srensskriveren mer og mer dømsmyndighet, sammen med lagrettemennene, offisielt fra 1633. Det som skjedde var at lagrettemennene ble byttet ut ved gjenvn mellomrom, mens srensskriveren var på tinget hele tida, han fikk dermed mer kunnskap om loer og rettspraksis enn det lagrettemennene hadde. Srensskriveren tok dermed lagrettemannens plass og ble enedommer i 1687 etter Christian 5.s Norske Lov. I saker som handlet om erendene, odel, arveoppgjør, og livsaker som kunne bli alvorlig for liv og ære, skulle lagrettemennene domme sammen med srensskriveren. I løpet av perioden mistet altså lagrettemennene mer og mer makt, mens srensskriveren fikk mer enn det han i utgangspunktet hadde.

2 14. Det var som sagt om å gjøre å få drapet lyst som "ufordynet". For å lykkes med dette måtte man gjennom en lovbestemt prosedyre som var slik: ~~Man~~ man måtte først lyse drapet innen tre gårder, av disse måtte man

Emnekode : H1 - 124
Kandidatnr. : 2559
Dato : 07.12.10
Ark nr. : 4 av 5

få med seg minst to ~~vigsmenn~~ vigselsmenn som da var vitner for at drapsmannen var "uskyldig"; eller at drapet ikke var gjort med mening. Hvis drapsmannen lyktes med dette fikk han utstedt et grilsbrev, som skulle være en midlertidig rettsbeskyttelse fram til dommen var satt, dette brevet var det kanslern som gav på vegne av kongen. Deretter utførte fogden saken, samlet bevis og annet materiale som bli nedskrevet i et prøvsbrev som igjen bli sendt til kanslern, som skulle gi den endelige dommen. Hvis drapsmannen ~~ble~~ fikk drapet dømt ~~for~~ som "uforsynet" fikk han da et landsvistbrev som var endokumentasjon for at han hadde rett på samfunnets rettsbeskyttelse. Drapsmannen betalte da en bot for sin ugjerning.

15. Innenfor lensregnskraperne finner vi de viktigste kildene vi har for kriminalitet i samfunnet.

Disse er blant annet Tingbøker og saksfallslister (botelister). Disse er spesielt viktige for de kan gi oss et mer virkelig bilde av kriminaliteten, og hvor vidt loven ble fulgt eller ikke.

Tingbøkene gir oss mer informasjon om den stemedel og situasjonen rundt. Det som er svakheter her, er at sakene kunne ankes lenger opp i rettsapparatet og dommen som da ble satt på tinget kunne da ikke bli den endelige. Men en styrke er også at alle sakene ble tatt opp på tinget.

Når det gjelder saksfallslistene er svakheterne at det var mange som "sonet" med fogden, altså betalte bot rett til han, da ble ikke saken tatt opp på tinget. Listene

Emnekode : H1-124
Kandidatnr. : 2559
Dato : 07.12.10
Ark nr. : 5. av 5

inneholder også mindre informasjon enn i tingbøkene. En annen svakhet er at det var også mange som ikke hadde råd til bøkene, de fikk da et tingsuttrekk der allmuen gikk god for den lille formuen den gjeldende hadde. Ikke alle slike brev er bevart.

Det som er verdt å vite, er at disse to typene ~~videne~~ gir ^{de} beste resultatene hvis de blir brutt sammen. Her ser seg gir de sjøve bilder av kriminaliteten. (Dobbe).

en liten retting: sakelistsene inneholder navn, gjerning og omstendigheter, i varierende grad, + i voldssaker også navn på den fornærmede.

Tingbøkene inneholder (all) små saker, større, mer alvorlige saker, og lover og rettspraksis, og annet info fra østlandet.

17p. = A